

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА
СОЦІОЛОГІЇ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова Приймальної комісії

Одеського національного університету

імені І.І. Мечникова

проф. Вячеслав ТРУБА

«1» квітня 2024 р.

ПРОГРАМА

фахового іспиту для вступу на
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
спеціальності **052 – Політологія**
(на основі НКР 6, НКР 7)

Одеса – 2024 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма фахового вступного іспиту зі спеціальності 052 – Політологія для осіб, які вступають у 2024 р. до ОНУ імені І.І. Мечникова для здобуття освітнього ступеня **бакалавр** на основі НКР 6, НКР 7, створена відповідно до Наказу МОН України «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 052 «Політологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» (№ 911 від 10.07.2020 р.) та «Правил прийому до ОНУ у 2024 році».

Метою фахового вступного випробування є з'ясування рівня теоретичних знань вступників, яких вони набули під час навчання на освітньому ступені/рівні бакалавра/спеціаліста/магістра, з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників на навчання за освітнім ступенем бакалавра спеціальності 052 Політологія в межах ліцензованого обсягу.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ

Пропоновані екзаменаційні тести складаються з **50** завдань закритого типу. Кожна правильна відповідь оцінюється в **2** тестових бали. Підсумкова оцінка за іспит складається із суми набраних балів за тести та додаткових 100 балів. Мінімальна підсумкова оцінка 100 балів, максимальна оцінка — 200 балів. Незадовільну оцінку отримує абітурієнт, що набрав менше 112 балів.

Кожне виправлення вважається помилкою та не зараховується як правильна відповідь. Будьте особливо уважними під час заповнення цього бланку, не погіршуйте Вашого результату неправильною формою запису відповідей.

Під час проведення вступного випробування не допускається користування електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням приймальної комісії. У разі використання вступником під час вступного випробування сторонніх джерел інформації (у тому числі підказки) він відсторонюється від участі у випробуваннях, про що складається акт, в якому предметна комісія вказує причину відсторонення та час.

**Затверджено рішенням Вченої ради ФМВПС
Протокол № 6 від 12.03.2024 р.**

Голова Вченої Ради

Віктор ГЛЕБОВ

РОЗДІЛ І

Концептуальні засади політології

Тема 1. Предмет, структура і методи політології.

Політологія як галузь наукових знань про форми і закономірності політичного життя, функціонування політичних систем.

Становлення політології як науки. Закони, принципи та категорії політологічного знання. Багатовимірність системи методів політологічного пізнання: філософські, загальнонаукові і спеціальні методи.

Основні завдання та функції політології. Зростання ролі і значення науки про політику у соціальному прогресі та національному оновленні України.

Тема 2. Поняття, сутність та структура політики.

Поняття та категорії політики, їх сутнісні ознаки. Еволюція концепцій політики як соціального явища (Аристотель, Н. Макіавеллі, Т. Гоббс, К. Маркс, М. Вебер, Т. Парсонс, Г. Ласуел, М. Бердяєв, Г. Алмонд та ін.).

Політика як спеціалізована підсистема суспільства.

Економічні, соціальні, духовні детермінанти політики. Взаємодія індивідів і спільноти в політичному житті. Структура політики.

Основні функції політики: визначення цілей суспільного розвитку, збереження стабільності соціуму, розподіл ресурсів, управління і регулювання суспільних процесів, соціалізація особи.

Політика як мистецтво можливого, суб'єктивно бажаного та здійснення об'єктивно необхідного.

Типологізація політики. Політика як система суспільних відносин. Політична діяльність, її різновиди та політична поведінка мас. Взаємовідносини політики з іншими сферами суспільного життя. Діалектика взаємозв'язку зовнішньої та внутрішньої політики.

Тема 3. Влада як соціальне явище.

Влада як соціальне явище. Поняття та сутність влади, її основні властивості: верховенство, суверенітет, авторитарність, відповідальність, примусовість.

Джерела влади, суб'єкти та об'єкти політико-владних відносин. Основні

різновиди влади, засоби та форми реалізації влади.

Основні підходи до визначення сутності влади: атрибутивно-реляційоністський та системний.

Основні види влади: політична, економічна, духовна, сімейна.

Влада як інституціалізована форма суспільної могутності. Легальність та легітимність влади. Система стримувань та противаг гілок політичної влади.

Основні моделі влади в сучасному світі.

Тема 4. Політична система суспільства та її інститути. Держава як центральний інститут політичної системи суспільства

Поняття політичної системи як механізму формування і функціонування влади у суспільстві, чинник стабільності і розвитку політичного життя. Сутність і типи сучасних політичних систем. Класичні уявлення про політичні системи (Г. Алмонд, Д. Істон, Т. Парсонс).

Основні елементи політичної системи, її інституційна, інформаційно-комунікаційна і нормативно-регулятивна підсистеми. Функції політичної системи: визначення цілей, завдань, програми діяльності суспільства, мобілізація ресурсів на досягнення поставлених цілей, інтеграція всіх елементів суспільства.

Типологія політичних систем: тоталітарні, авторитарні, демократичні. Держава як центральний інститут політичної системи суспільства: Походження і сутність держави. Типи та форми державного устрою: унітарна, федеративна, конфедеративна.

Основні функції держави. Державні інститути та органи. Класифікація органів державної влади. Державне управління та місцеве самоврядування.

Особливості політичної системи сучасної України.

РОЗДІЛ II

Суб'єкти та інституційна інфраструктура політико-владних відносин

Тема 5. Політичні партії, суспільні організації та рухи.

Сутність політичної партії. Основні шляхи творення політичних партій та закономірності еволюції партійних структур. «Залізний закон» олігархізації політичних партій (Р. Міхельс).

Структура політичної партії, її основні функції. Партійна система. Різновиди політичних партій та партійних систем: плюралізм класифікацій. Партійні блоки та коаліції.

Політичні партії в сучасній Україні: правові основи діяльності. Коротка характеристика програм найбільш впливових політичних партій сучасної України.

Суспільні рухи: сутність, різновиди, цілі діяльності.

Суспільні організації: структура, функції, різновиди. Політична участь суспільних організацій.

Тема 6. Політичні режими сучасності.

Політичні режими як сукупність методів і форм політичного панування та його взаємовідносини з громадянським суспільством, стиль функціонування політичних систем.

Головні параметри політичних режимів: рівень централізації влади, співвідношення держави та громадянського суспільства, правовий статус особи, ступінь наявності політичного та ідеологічного плюралізму, легальної опозиції.

Типологія та динаміка політичних режимів. Характеристика демократичного режиму та його особливості в сучасній Україні.

Недемократичні політичні режими: тоталітарні, авторитарні, (диктаторські), авторитарно-демократичні. Конкретно-історичні форми тоталітаризму: сталінізм, фашизм та нацизм.

Трансформація політичних режимів у посткомуністичних суспільствах: стадії перетворень, метаморфози посткомуністичної влади.

Тема 7. Політичні еліти та політичне лідерство

Сутність феномену політичної еліти. Основні критерії визначення політичної еліти. Наукові концепції щодо розкриття змісту поняття «політична еліта». Еліта та демократія: проблеми співвідношення.

Політичне лідерство як складова політичної еліти суспільства. Наукові концепції політичного лідерства. Політичне лідерство в посткомуністичній Україні.

Бюрократія як складова сучасної еліти. Походження бюрократії, її основні функції. Закони розвитку бюрократії та проблеми бюрократизму.

Тема 8. Демократія в політичному житті суспільства.

Сутність демократії, плюралізм концепцій щодо розкриття її сутності.

Основні форми і моделі демократії. Проблема співвідношення демократичних процедур з моделями облаштування економічних відносин. Чинники стабільності сучасної демократії.

Етапи становлення демократії. Демократія в Україні.

Тема 9. Громадянське суспільство та правова держава.

Поняття громадянського суспільства, його сутність, структура, фактори становлення та розвитку. Сучасні уявлення про громадянське суспільство. Специфіка функціонування громадянського суспільства в економічній, соціальній, політичній та духовній сферах. Громадянське суспільство і демократична правова соціальна держава.

Тема 10. Політична стабільність і конфлікти в політиці.

Політичні конфлікти як соціальне явище. Політичні інтереси та суперечності як передумова виникнення конфліктів. Форми, моделі, типи і функції політичного конфлікту, механізми його динаміки.

Основні методи та шляхи врегулювання конфліктів. Конфлікт – історично перехідне явище у суспільному житті. Основні методи врегулювання конфліктів: консенсус, уникнення конфліктів, посередництво, арбітраж, переговори. Основні шляхи досягнення національної і соціально-політичної злагоди у сучасному українському суспільстві.

Конфліктологічний підхід до сучасної ситуації в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. *Аджемоглу Д., Робінсон Д.* Чому нації занепадають. Походження влади, багатства та бідності. 2-ге вид., випр / Пер. з англ. і наук. ред. О. Дем'янчук. – К.: Наш формат, 2017. – 440 с.
2. *Айзехен Б., Стоквелл С.* Единбурзький погляд на історію демократії від давніх часів до майбутніх можливостей. - Х. Фоліо, 2017. - 639 с.
3. *Бауман З.* Глобалізація. Наслідки для людини і політики. - К.: Видавничий дім “Києво-Могилянська Академія”, 2008. - 109 с.
4. *Бжезінський З.* Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. - Львів: Лілея-НВ, 2000. - 236 с.
5. *Говлет М., Рамеш М.* Дослідження державної політики. Цикли та підсистеми політики. - Львів: Кальварія, 2004. - 264 с.
6. *Історія політичної думки.* Підручник — Л.: Новий Світ, 2016. - 400 с.
7. *Кармазіна М.* Політичні партії в Україні. 2014-2017 рр. К.: ІПІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2018. 168 с.
8. *Литвин В.С.* Політичні режими сучасності : інституційні та процесуальні виміри аналізу : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 632 с.
9. *Міжнародні відносини та світова політика:* навчальний посібник / О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко, О. В. Бровко ; за заг. ред. д-ра філос. наук, професора О. М. Кузя. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 201 с.
10. *Назаренко О.* Політична система суспільства: сутність, основні риси, функції. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Юридичні науки. 2012. Вип. 94. С. 86-89.
11. *Олсон М.* Влада і процвітання. Подолання комуністичних та капіталістичних диктатур. - К.: Видавничий дім “Києво-Могилянська Академія”, 2007. - 176 с.
12. *Політологія:* навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
13. *Політологія:* підручник для студентів вищих навчальних закладів /І.М. Коваль (керівник авт. колективу), Л.О. Ануфрієв, О.І. Брусиловська та ін. – Харків: Фоліо, 2012. 414 с.

14. *Романюк А.* Порівняльний аналіз політичних інститутів і систем країн Західної Європи. Т. 1. Особливості міжінституційних відносин у трикутнику “глава держави–парламент–уряд” та їхні наслідки для політичного процесу : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 456 с.

15. *Сартрі Дж.* Теорія ухвалення рішень за демократії / Дж. Сартрі // Демократія. Антологія; упоряд. О. Проценко. — К: Смолоскип, 2005. — С. 715–750.

**Голова фахової атестаційної комісії,
к.політ.н., доцент**

Олег ХОРОШИЛОВ